

V I Lenin

Till frågan om dialektiken

Tudelning av det enhetliga och kunskap om dess konträra delar (se citat från Filon om Heraklit i början av del III [Om kunskap] av Lassalles Heraklit) är dialektikens *väsen* (en av "väsentligheterna", ett av de huvudsakliga kännetecknen eller dragen, om inte det huvudsakliga). Just så ställer också Hegel frågan (Aristoteles *brottas* ständigt med detta i sin Metafysik och *bekämpar* Heraklit respektive Heraklits idéer).

Genom vetenskapens historia måste det prövas om denna sida av dialektikens innehåll är riktig. Denna sida av dialektiken ägnas vanligen (exempelvis hos Plechanov) inte tillräcklig uppmärksamhet: motsatsernas identitet tas som en summa av *exempel* ["till exempel sädeskornet", "till exempel urkommunismen". Det gör också Engels. Men det görs "för begriplighetens skull" ...] men inte som *kunskapslag* (och lag för den objektiva världen).

I matematiken + och —. Differential och integral.

I mekaniken verkan och motverkan.

I fysiken positiv och negativ elektricitet.

I kemin förening och dissociation av atomer.

I samhällsvetenskapen klasskamp.

Motsatsernas identitet (måhända riktigare att säga deras "enhet"? ehuru skillnaden mellan termerna identitet och enhet här inte är särskilt väsentlig. I viss mening är båda riktiga) betyder att erkänna (upptäcka) de konträra, *varandra uteslutande*, motsatta tendenserna i *alla* företeelser och processer i naturen (ande och samhälle *inbegripna*). Ett villkor för kunskap om alla processer i världen i deras "*självrörelse*", i deras spontana utveckling, i deras verkliga liv, är kunskap om dem som motsatsernas enhet. Utveckling är motsatsernas "kamp". De två grundläggande (eller de två möjliga? eller de två som iaktas i historien?) uppfattningarna om utveckling (evolution) är: utveckling som förminskning och förstoring, som upprepning, och utveckling som motsatsernas enhet (det enhetligas tudelning i varandra uteslutande motsatser och det inbördes förhållandet mellan dem).

I den första uppfattningen om rörelse undanskymms *självrörelsen*, dess *drivande* kraft, dess källa, dess motiv (eller förläggs denna källa till något *externt* – gud, subjekt etc). I den andra uppfattningen är uppmärksamheten främst inriktad just på kunskap om "*själv*"-rörelsens *källa*.

Den första uppfattningen är död, blek, torr. Den andra är levande. *Endast* den senare ger nyckeln till allt varandes "*självrörelse*", endast den ger nyckeln till "sprången", till "avbrotten i kontinuiteten", till "förvandlingen till sin egen motsats," till det gamlas förintande och det nys uppkomst.

Motsatsernas enhet (kongruens, identitet, likaverkan) är betingad, temporär, förgänglig, relativ. Kampen mellan de varandra uteslutande motsatserna är absolut, liksom utvecklingen, rörelsen är absolut.

NB! Skillnaden mellan subjektivism (skepticism och sofistisk etc) och dialektik är bl a, att i (den objektiva) dialektiken är även skillnaden mellan det relativa och det absoluta betingad (relativ). För den objektiva dialektiken *finns* något absolut i det relativa. För subjektivismen och sofistiken är det relativa endast relativt och utesluter det absoluta.

Marx analyserar i Kapitalet till en början det enklaste, vanligaste, huvudsakligaste, allmännaste, alldagligaste, miljarder gånger förekommande *förhållandet* i det borgerliga (varu-) samhället: varuutbytet. Analysen blottlägger i denna synnerligen enkla företeelse (i denna det borgerliga samhällets "cell") det moderna samhällets *alla* motsättningar (respektive

fröna till alla motsättningar). Den fortsatta framställningen visar oss dessa motsättningsars och detta samhälls utveckling (*både tillväxt och rörelse*) i \sum^* av dess enskilda delar, från dess början till dess slut.

Sådan måste också metoden vara vid framställningen (respektive studiet) av dialektiken överhuvudtaget (ty det borgerliga samhällets dialektik är hos Marx endast ett specialfall av dialektiken). Att börja med det enklaste, vanligaste, allmännaste etc, med **vilken som helst sats**: trädets löv är gröna, Ivan är en människa, Fido är en hund osv. Redan här har vi (som Hegel genialt har anmärkt) *dialektik: enskilt är allmänt*. (Jfr Aristoteles, *Metaphysik*, översatt av Schwegler, Bd. II, S. 40, 3. Buch, 4. Kapitel, 8-9: ”denn natürlich kann man nicht der Meinung sein, dass es ein Haus – ett hus i allmänhet – gebe ausser den sichtbaren Häusern”, ”ού γάρ ἄλ θείημεν εἶναι τινα οικίαν παρα τας τινας οικίας”.[†] Således är motsatserna (det enskilda står i motsats till det allmänna) identiska: det enskilda existerar inte på annat sätt än i det sammanhang, som leder till det allmänna. Det allmänna existerar endast i det enskilda, genom det enskilda. Allt enskilt är (på ett eller annat sätt) allmänt. Allt allmänt är (ett fragment eller en sida eller det väsentliga av) det enskilda. Allt allmänt omfattar endast approximativt alla enskilda föremål. Allt enskilt ingår ofullständigt i det allmänna osv, osv. Allt enskilt är genom tusentals övergångar förenat med ett annat **slag** av enskilda (ting, företeelser, processer) osv. *Redan här* finns element, frön till begreppet *nödvändighet*, till objektivt sammanhang i naturen osv. Tillfälligt och nödvändigt, företeelse och väsen finns här redan, ty då vi säger, att Ivan är en människa, Fido är en hund, *detta* är ett löv på ett träd osv, *utelämnar* vi en rad kännetecken som *tillfälliga*, avskiljer vi det väsentliga från det som synes vara och ställer det ena mot det andra.

På detta sätt kan man (och skall man) i *vilken som helst* sats, såsom i en ”cell”, upptäcka fröna till dialektikens *alla* element och sålunda påvisa, att dialektik är utmärkande för all mänsklig kunskap överhuvudtaget. Och naturvetenskapen visar oss (och det måste återigen visas med ett mycket enkelt exempel, *vilket som helst*) den objektiva naturen med just samma egenskaper, det enskildas förvandling till allmänt, det tillfälligas till nödvändigt, övergångarna, pendlingarna, motsatsernas inbördes sammanhang. Dialektiken *är just* (Hegels och) marxismens kunskapsteori: just denna ”sida” av saken (det är inte en ”sida” av saken, utan sakens *väsen*) har Plechanov – för att nu inte tala om andra marxister - inte uppmärksammat.

* *

*

Kunskapen framställs i form av en serie cirkclar både av Hegel (se *Logik*) och av naturvetenskapernas moderne ”kunskapsteoretiker”, eklektikern och fienden till hegelianismen (som han inte förstått!) Paul Volkmann (se hans *Erkenntnistheoretische Grundzüge der Naturwissenschaft*, S[‡]).

”Cirkclar” i filosofin: [är kronologi ifråga om *personer* nödvändig? Nej!]

Den antika: från Demokrit till Platon och till Heraklits dialektik.

Renässansen: Cartesius versus [=mot – *Red*] Gassendi (Spinoza?).

Den nyare: Holbach – Hegel (via Berkeley, Hume, Kant).
Hegel – Feuerbach – Marx.

* Grekisk bokstav, sigma, som i matematiken används för att beteckna summan. – *Red*

† Aristoteles, *Metafysik*, översatt av Schwegler, b II, s 40, 3:e boken, 4:e kapitlet, 8-9: ”ty naturligtvis kan man inte vara av den meningen, att det skulle finnas ett hus (i allmänhet) förutom de synliga husen”. – *Red*

‡ Naturvetenskapens kunskapsteoretiska grunddrag, s – *Red*

Dialektiken som en *levande*, mångsidig (med ett evigt ökande antal sidor) kunskap med ett otal schatteringar i varje sätt att nalkas och närma sig verkligheten (med ett filosofiskt system, som ur varje schattering växer till ett helt) – det är ett omätligt rikt innehåll i jämförelse med den ”metafysiska” materialismen, vars största brist är dess oförmåga att tillämpa dialektiken på Bildertheorie*, på kunskapsprocessen och kunskapsutvecklingen.

Den filosofiska idealismen är endast nonsens, sett ur den grova, enkla, metafysiska materialismens synvinkel. Ur den *dialektiska* materialismens synvinkel är däremot den filosofiska idealismen en *ensidig*, överdriven, überschwengliches† (Dietzgen) utveckling (uppbåsning, ansvällning) av ett drag, en sida, en aspekt inom kunskapen, till något absolut, som är *lösryckt* från materien, från naturen, gudomliggjort.

NB! denna aforism: Idealism är klerikalism. Riktigt. Men den filosofiska idealismen är (”rättare sagt” och ”dessutom”) en väg till klerikalism via en av schatteringarna av människans oändligt komplicerade (dialektiska) kunskap.

Människans kunskap är inte (respektive följer inte) en rät linje utan en kurva, som oändligt närmar sig en serie cirklar, en spiral. Varje brottstycke, varje fragment, varje liten bit av denna kurva kan förvandlas (ensidigt förvandlas) till en självständig, hel, rät linje, vilken (om man inte ser skogen för bara träd) då leder ut i ett träsk, ut i klerikalism (där den *förankras* genom de härskande klassernas klassintresse). Rätlinjighet och ensidighet, träaktighet och förbening, subjektivism och subjektiv blindhet, voilà‡ idealismens *kunskapsteoretiska* rötter. Och klerikalismen (=den filosofiska idealismen) har naturligtvis kunskapsteoretiska rötter, den saknar inte jordmån, den är obestriddigen en *gallblomma*, men en gallblomma, som växer på ett levande träd – den levande, fruktbara, sanna, kraftfulla, allsmåktiga, objektiva, absoluta, mänskliga kunskapen.

Skrivet 1915

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 29, s 316-322

* Avspeglingsteorin – Red

† översvinnlig, gränslös – Red

‡ Se där! – Red